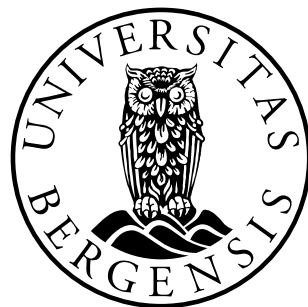

MØTEDOKUMENTER

Forskningsutvalget

9.11.2022

UNIVERSITETET I BERGEN

**Forsknings- og innovasjonsavdelingen
November 2022**

Møte i Universitetets forskningsutvalg
Onsdag 9. november 2022
12:30 – 15:30 (max)
Kollegierommet, Musépllass 1

Saksliste

- I. Godkjenning av innkalling og saksliste**
- II. Referat: FU-møte. 5. oktober**
- III. Referat: Ekstraordinært FU-møte. 20. oktober**
- IV. Saker**

	Saker
FU 50/22	Fakultetspresentasjon Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
FU 51/22	Fakultetspresentasjon Det medisinske fakultet
FU 52/22	Styrket forskningsetisk innsats ved UiB Saksforelegg, Vedlegg
FU 53/22	Rettighetsordning for åpen tilgjengeliggjøring av vitenskapelige publikasjoner Saksforelegg
FU 54/22	FUs rolle Saksforelegg, Vedlegg
FU 55/22	ERC Saksforelegg
	Eventuelt

Referat fra møte i Universitetets forskningsutvalg

Onsdag 5. oktober 2022,

12:30 – 16:30

Kollegierommet, Musépllass 1

Til stede: Benedicte Carlsen, Gottfried Greve, Ole Th. Hjortland, Inge Jonassen, Marit Bakke, Martha Enger, Siri Gloppen, Ragna Aarli, Karsten Specht, Jostein Gundersen, Nils Anfinset, Stefan Drechsler, Oscar dos Santos Kvalsvik, Maria Carme Torras Calvo

Fra administrasjonen: Benedicte Løseth, Birgit Falch, Bjørn Einar Aas, Bjug Bøyum Yngve Brynjulfsen, Marie Eide, Charlotte Eide

Saksliste: Godkjent med endringer.

Referat fra møte 30. august: Godkjent.

	Saker
FU 34/22	Fakultetspresentasjon Nils Anfinset ga en bred presentasjon av kjernevirksomheten ved Universitetsmuseet samt utfordringer og prioriteringer som ledelsen arbeider med. Hans presentasjon kan leses her .
FU 35-36-37/22	Endring av følgende gradsforordningene ved UiB: forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.), forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) i kunstnerisk utviklingsarbeid og forskrift for graden doctor philosophiae (dr.philos.) Sakene 35-36-37/22 ble behandlet under ett. Saksforelegg, forslag til ny forskrift samt fakultetenes høringssvar var utsendt med sakslisten. Seniorrådgiver Yngve Brynjulfsen innledet. Hans presentasjon kan leses her . Utvalget diskuterte særlig de paragrafer som det i saksfremleggene var omtalt med spesiell oppmerksomhet. Utvalget ba om, for å unngå unødig detaljering, at forskriftene ikke refererte til læringsutbyttebeskrivelse, men til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Utvalget sluttet seg ikke til et fremlagt forslag om at vitnemål for oppnådd grad utstedes fra fakultetet, men ville opprettholde dagens ordning der dette gjøres av rektor og universitetsdirektør i tilknytning til promosjonene. Utvalget diskuterte forslaget om å åpne for ph.d.-prosjekter med andre elementer i avhandlingen enn monografier og artikkelbaserte avhandlinger der regler kunne spesifisere tillatte avhandlingsformer og hvilke vilkår som gjelder. Utvalget konkluderte med at det ikke var støtte til et slikt forslag og gjeldende paragraf opprettholdes. Spørsmålet kan drøftes som egen sak på et senere tidspunkt. Utvalget sluttet seg til forslaget om at begge kjønn normalt skal være representert blant opponentene.

	<p>Før graden dr. philos. sluttet utvalget seg til at delarbeider som skal inngå i avhandlingen kan normalt ikke være eldre enn ti (10) år på tidspunktet for søknad om innlevering.</p> <p>Forskriftene skal legges fram for universitetsstyret i møte 24. november med de innspill som kom frem i møte.</p>																		
FU 38/22	<p>Status for UiB Ferd karrieresenter for yngre forskere Saksforelegg til utsendt med sakslisten. Saken ble ikke behandlet særskilt. Saksforelegget ble tatt til orientering.</p>																		
FU 39/22	<p>Møteplan 2023 Utvalget vedtok følgende møteplan for 2023:</p> <table style="margin-left: 40px;"> <tr> <td>Onsdag 25. januar</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 22. februar</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 22. mars</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 10. mai</td> <td>kl.12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 21. juni</td> <td>kl.12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 30. august</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 4. oktober</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 8. november</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> <tr> <td>Onsdag 6. desember</td> <td>kl. 12:30 - 15:00</td> </tr> </table> <p>Møtene holdes i Kollegierommet på Musépllass 1, dersom ikke annet er angitt.</p>	Onsdag 25. januar	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 22. februar	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 22. mars	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 10. mai	kl.12:30 - 15:00	Onsdag 21. juni	kl.12:30 - 15:00	Onsdag 30. august	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 4. oktober	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 8. november	kl. 12:30 - 15:00	Onsdag 6. desember	kl. 12:30 - 15:00
Onsdag 25. januar	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 22. februar	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 22. mars	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 10. mai	kl.12:30 - 15:00																		
Onsdag 21. juni	kl.12:30 - 15:00																		
Onsdag 30. august	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 4. oktober	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 8. november	kl. 12:30 - 15:00																		
Onsdag 6. desember	kl. 12:30 - 15:00																		
	<p>Workshop – UiB strategi Møte ble avrundet med diskusjon i grupper og plenum om spørsmål i tilknyttet UiBs strategi.</p>																		
	<p>Eventuelt Det var meldt inn et ønske om å diskutere utvalgets rolle som rådgivende organ for universitetsledelsen i forskningspolitiske saker. Spørsmålet blir fremmet som egen sak for utvalget.</p>																		

Referat fra ekstraordinært møte i Universitetets forskningsutvalg

Onsdag 20. oktober 2022,

15:00– 16:00

Teams (Digital) Kollegierommet, Musépllass 1

Til stede: Benedicte Carlsen, Gottfried Greve, Ole Th. Hjortland, Inge Jonassen, Marit Bakke, Martha Enger, Siri Gloppen, Ragna Aarli, Karsten Specht, Jostein Gundersen, Nils Anfinset, Stefan Drechsler, Oscar dos Santos Kvalsvik, Maria Carme Torras Calvo

Fra administrasjonen: Fra FIA: Benedicte Løseth, Birgit Falch, Bjørn Einar Aas, Marie Eide, Fra HR :Sonja Dyrkorn, Ellen Hagen, Ole Christian Laukli

Saksliste: Godkjent.

	Sak
FU 49/22	<p>Høring: Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere Saksforelegg samt kopi av Forskningsrådets plan og porteføljeanalyse og Agenda for høringsmøter var sendt ut med saklisten</p> <p>Gjennom en runde rund bordet fikk utvalgets til å gi innspill til høringen. Det ble særlig lagt vekt på:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Institusjonenes faglige autonomi og tiltakene i planen må avklares. Behov for rekruttering er dermed et vanskelig kriterium. Brukermålene griper også altfor langt inn i institusjonenes autonomi og fagdisiplinenes egenart. Rekrutteringsbehov 2. Brukermålene er uklare. Er det en prioritering mellom dem? Det kan være vanskelig å skulle oppnå alle samtidig. 3. På flere områder Det er også en mismatch mellom ambisjonene i planen, sett i lys av langtidsplanen for forskning og utdanning – og situasjonen i sektoren (reduksjon i Forskningsrådet). 4. Uformelle kvalifikasjoner, er det forstått som fagfellesskap og sosialisering inn i slike? 5. Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke nevnt i planen, det bør med. 6. Samfunnsvitenskap og humaniora er for fraværende i nåværende plan <p>Planen bærer preg av en for ensidig forståelse av arbeidslivsrelevans som den forrige regjeringen utformet. Sektorsamspill og sektormobilitet er viktig og nødvendig for et kunnskapskrevende sivilsamfunn og arbeidsliv. Arbeidslivet har behov for høyt kvalifiserte kandidater, og sektorsamspill bør belønnes fordi utveksling av erfaring utvikler problemforståelse og mulighet for problemløsning.</p> <p>Innspillene som kom frem i møtet vil følge det videre arbeid med UiBs høringsuttalelse.</p>

--	--

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 09.11.2021
FU-sak:52 /22		Arkivsaknr.:

Styrket forskningsetisk innsats ved UiB

Bakgrunn

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) skal bidra til at forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer. Loven gir UiB ansvar for å håndtere forskningsetiske spørsmål og spre kompetanse om forskningsetikk. Både våre forskere og UiB som institusjon har et lovfestet ansvar for å sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer, og den enkelte forsker har et selvstendig ansvar i alle ledd av forskningsprosessen. UiB må legge til rette for at forskerne enkelt kan følge anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer, og vi skal ha et system for å avdekke og behandle eventuelle brudd.

Forskningsetikkens formål er å bevisstgjøre forskerne selv og samfunnet generelt om de etiske problemstillinger som oppstår som følge av moderne forskning, knyttet både til resultatene av forskning og forskning som prosess. Forskningsetikk omfatter etiske aspekter ved forskerrollen og utøvelsen av forskningsarbeidet. Det handler om lover og regelverk og om bevisst uredelighet og juks, men også om holdninger, kultur og om god vitenskapelig praksis.

Forskningsetikk er en del av forskningen – en integrert og nødvendig del av all forskningsvirksomhet. Forskningsetisk refleksjon gir forskningen legitimitet. Det bidrar til kvalitetssikring av forskningen og forskningens resultater. Forskningsetisk refleksjon – blant forskere og forskningsinstitusjoner – er knyttet til forskningens frihet. Samfunnet vil være mindre tilbøyelig til direkte kontroll og styring jo høyere tillit en har til at forskere og forskningsinstitusjoner har vilje og evne til forskningsetisk refleksjon og til å la refleksjonen influere på adferd i forskning.

Viktigheten av det forskningsetiske arbeidet ved UiB er løftet fram i rektoratets valgplattform:

«Universitetet sitt arbeid med forskningsetikk bør styrkast. Forskingmetoder er under stadig utvikling, rammevilkår endrar seg og skaper nye etiske utfordringar. Vi vil derfor gå gjennom UiB si organisering av arbeidet med forskningsetikk og forskningintegritet. Mellom anna vil vi sørge for at forskningsetiske problemstillingar i sterkare grad vert tema ved nyrekruttering».

Riksrevisjonen gjennomførte i 2020 en etterlevelsesrevisjon med forskningsetikk i universitets- og høyskolesektoren. Hovedkonklusjonen i revisjonen var at «Forskningsinstitusjonene gjør ikke nok for å sikre at forskningen følger forskningsetikkloven og anerkjente forskningsetiske normer og regler». Det ble inn under dette pekt på at institusjonene «ikke har etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning får tilstrekkelig opplæring», og heller «ikke har gode nok systemer for å sikre at mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer blir oppdaget, behandlet og rapportert».

Kunnskapsdepartementet (KD) har i tildelingsbrevet for 2022 fulgt opp Riksrevisjonens konklusjon og bedt institusjonene rapportere i årsmeldingen for 2022 på to punkter: 1) om institusjonen har etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning, får tilstrekkelig opplæring, og 2) om institusjonen har utarbeidet retningslinjer for behandling av saker om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

Helsetilsynet gjennomførte våren 2020 skriftlig tilsyn med medisinsk og helsefaglig forskning i universitets- og høyskolesektoren med utgangspunkt i helseforskningsloven og de krav den stiller til organisering av forskningen og internkontroll. Rapporten fra tilsynet ble sendt institusjonene våren 2022 en god anledning for UiB til å se nærmere på egen praksis.

Det følger av personvernforordningen, av helseforskningsloven og UiBs overordnede retningslinjer for behandling av personopplysninger at UiB må ha internkontroll og gode rutiner for behandling av personopplysninger i forskningsprosjekter. Både i helseforskning og annen forskning har forskere ansvar for personer som inngår i eller deltar i forskning. Ivaretagelse av personvern hensyn og etterlevelse av personvernregelverket er en del av forskernes ansvar. RETTE, UiBs system for oversikt og kontroll med behandling av personopplysninger i forsknings- og studentprosjekter, skal gi forskningsansvarlig oversikt over behandlingene og bidra til nødvendig internkontroll. Gjennom gode rutiner og praksis vil UiB sikre etterlevelse av både de forskningsetiske retningslinjene og personvernregelverket.

Organisering av prosjektet

Prosjektet er organisert med en styringsgruppe¹, en arbeidsgruppe og et sekretariat. Det er redelighetsutvalget ved UiB som er styringsgruppe for prosjektet og som skal gi sine anbefalinger til universitetsledelsen. Styringsgruppen ledes av viserektor for forskning. Arbeidsgruppen² er sammensatt av vitenskapelige og administrativt ansatte og ledes av prodekan Marit Bakke. Sekretariatet for arbeidsgruppen har medlemmer fra FIA, HR, KA, MED og Universitetsdirektørens kontor³. Styringsgruppen og arbeidsgruppen har hatt henholdsvis to og fem møter. Sekretariatets i utgangspunkt ukentlig ved behov.

Mandat

Prosjektet skal leverer på følgende:

Informasjon:

Anbefale en løsning for helhetlig informasjon om forskningsetikk

1. Opplæring:

Anbefale plan for opplæring i forskningsetikk som legger til rette for og sikrer at fast vitenskapelig ansatte har nødvendig kompetanse

2. Regelverk:

---

¹ Viserektor Bendicte Carlsen, professor Nina Øyen (MED), Professor Lise Øvreås (MN), 1.amanusnsis Torger Kielland (JUR), seniorforsker Inge Amundsen (CMI).

² Prodekan Marit Bakke (MED), prodekan Øyvind Frette (MN), Instituttleder, Rasmus Slåttelid (SVT), Stipendiat Oda Maraire (SV), avdelingsdirektør Kari Fuglseth (UDIR), avdelingsdirektør Benedicte Løseth (FIA), seksjonsleder Anne Kristin Lamo Aastad (PSY)

³ Seniorrådgiver Vivil Haraldsen (FIA), Seniorrådgiver Ole Christian Laukli (HR), Seniorrådgiver Silje Sætre (UDIR), Seniorrådgiver Helge Høvik (UDIR), kontorsjef Nils Gunnar Songstad (MED), Rådgiver Frøy Myrhold (KA) og seksjonssjef Arne Ramslie (UDIR)

Foreslå mulig nye rutiner og retningslinjer gjeldende forskningsetikk, samt foreslå reviderte Retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

3. Internkontroll og personvern i forskning:

Anbefale nye rutiner for etikk og personvern i forskning, samt legge til rette for og å sikre helhetlig og integrert informasjon og opplæring.

4. Helseforskning:

Foreslå hvordan læringspunkter fra Helsetilsynets rapport etter tilsyn med medisinsk og helsefaglig forskning skal implementeres.

5. Organisering og drift:

Anbefale modell for forvaltning av nettsider og ansvar for opplæring.

Foreløpige forslag

Informasjon

Styringsgruppen har sluttet seg til at informasjon om forskningsetikk samles på en felles landingsside på UiB.no og at informasjonen der blir tilgjengelig også for andre enn ansatte og studenter ved UiB. Det er utarbeidet et forslag til landingsside som vist under. Siden skal både inneholde generell informasjon om forskningsetikk og forskningsetiske retningslinjer, spesifikk informasjon og rutiner om UiBs håndtering av saker om mistanke om brudd på anerkjente forskningsetiske retningslinjer (saker om mulig uredelighet), oversikt over kurs- og opplæringstilbud og konkrete rutiner for behandling av personopplysninger i et forskningsprosjekt. Deler av informasjonen som i dag ligger på personvernportalen, herunder forskningsrutiner vil bli flyttet til siden om forskningsetikk.

The screenshot shows a proposed landing page for research ethics at the University of Bergen (UiB). The page has a red header with the university logo and navigation links: 'Utdanning', 'Forskning', 'Innovasjon', 'Bibliotek', 'For studenter', 'For ansatte', and 'Om UiB'. The main title is 'Forskningsetikk'. Below the title is a navigation menu with four items: 'Forskningsetikk på UiB', 'Redelighet', 'Kurs og opplæring', and 'Personvern i forskning'. A text box below the menu states: 'Forskningsetikk er verdier, prinsipper, normer og institusjonelle ordninger, som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet.' The page features three news items: 1. 'NYHET' with a photo of two people and the headline 'Ingen uredelighet', with subtext 'Granskingsutvalget for redelighet i forskning konkluderer i en kjennelse med at Siri Mjølhus, Erling Nordlund og Arne Nordlund...'. 2. 'FORSKNING' with a photo of two men and the headline 'En av tre norske forskere sier de aldri har fått undervisning i forskningsetikk'. 3. 'PHD-KURS' with a photo of a building and the headline 'VITHF905 - Vitskapsteori og etikk', with subtext 'VITHF905 gir Ph.D.-kandidatar innføring i...'

Opplæring

Styringsgruppen har fått forelagt en foreløpig skisse til kompetanseplan. Styringsgruppen ser behovet for at opplæringstiltakene favner bredere enn kun å rette seg mot fast vitenskapelige ansatte og har derfor sluttet seg til arbeidsgruppens forslag om å rette seg mot alle grupper ansatte. Opplæringstiltakene bygger på tre prinsipper.

1. Flest mulig informasjons- og opplæringstiltak gjennomføres på eksisterende møtearenaer, opplæringsprogrammer og informasjonskanaler
2. Kompetanseplanen bygges opp med utgangspunkt i målgrupper (roller) og deres ansvar for forskningsetikk.
3. Kompetanseplanen bør skille mellom tiltak som vektlegger holdninger (bevissthet, kulturbygging, ledelse) og informasjons- og opplæringstiltak (kunnskap og ferdigheter)

Det arbeides nå med å konkretisere forslag til opplæringstiltak og hvordan de er innrettet.

Regelverk og rutiner

Styringsgruppen har behandlet et utkast til reviderte retningslinjer for behandling av mulige saker om brudd på anerkjente forskningsetiske normer, men vil komme tilbake til disse mot slutten av prosjektet. Det kan også være behov for å justere gjeldende rutiner i forbindelse med oppfølgingen av Helsetilsynets rapport til UH-sektoren.

Internkontroll og personvern i forskning

Det er nødvendig å se forskningsetikk og behandling av personopplysninger i forskning som del av et hele. UiB har utviklet og tatt i bruk RETTE for å få oversikt over forsknings- og studentprosjekter som behandler personopplysninger. RETTE er et register som inneholder informasjon om prosjekter som er lagt inn av forskere og studenter direkte. Løsningen mottar også data fra REKportalen og fra Sikt sitt meldingsarkiv. Sikt, tidligere NSD, leverer personverntjenester etter avtale med UiB. Det viser seg at Sikt også har foretatt forskningsetiske vurderinger i forbindelse med sin rådgivning til forskere, vurderinger det tillegger forskeren å gjennomføre. UH-sektorens avtale med Sikt er under revisjon i regi av UHR for å sikre at den er fleksibel avtale som er tilpasset institusjonenes ulike og som sikrer at forskningsetiske vurderinger foretas av institusjonene og forskerne selv. Det er behov for å sikre bedre bruk av løsningen og forankring i organisasjonen og oppfølgingen av dette skjer parallelt med arbeidet med en styrket forskningsetisk innsats. Koordineringen skal ivaretas av arbeidsgruppen og sekretariatet.

Helseforskning

Prosjektsekretariatet gjennomgår nå rapporten fra Helsetilsynet og har knyttet til seg UiBs personvernombud og forskningsseksjonen ved Det medisinske fakultet. Læringspunkter fra tilsynet kan innebære justering av gjeldende rutiner, behov for nye rutiner og opplæringstiltak.

Organisering og drift

Arbeidsgruppen har foreløpig ikke konkret behandlet spørsmålet om hvem som skal ha ansvar for utforming av konkrete opplæringstiltak eller hvordan forvaltning av nettsidene skal foregå. Det som synes klart er at nettsiden om forskningsetikk må knyttes tett sammen med annen informasjon som har forskere som målgruppe, i regi av Universitetsbiblioteket eller Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Det vil trolig være hensiktsmessig med en redaksjonskomite fra flere fakultet og avdelinger som sikrer at innholdet er oppdatert og fullstendig.

Veien videre

Arbeidet i prosjektet skal pågå ut 2022 med styrebehandling i februar 2023 og rapportering på deler

av mandatet i årsrapporten for 2022. Utforming og gjennomføring av opplæringstiltak vil pågå etter prosjektet er avsluttet og skje som en løpende del av UiB.

Spørsmål til drøfting i Forskningsutvalget

Som nevnt innledningsvis har forskningsinstitusjoner ansvar for å sikre at forskningen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvar for «nødvendig opplæring til kandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer» og «for at alle som utfører og deltar i forskningen er kjent med anerkjente forskningsetiske normer». UiB må i årsmeldingen for 2022 rapportere til Kunnskapsdepartementet på at institusjonen har etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning, får tilstrekkelig opplæring.

Saken legges med dette frem for utvalget til orientering

.

Som ledd i arbeidet med å utforme kompetanseplanen med konkrete opplæringstiltak inviteres Forskningsutvalget til å gi innspill på følgende:

1. Hvilke typer tiltak bør kompetanseplanen inneholde?
2. Prodekanene bes forberede et kort (2-3 min) muntlig innlegg om hvilke opplæringstiltak det er behov for ved de respektive fakultet.

Plan for opplæring (kompetanseplan)

Bakgrunn

Forskningsetikk består av et mangfoldig sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet¹. Disse er utviklet over tid og forankret i det internasjonale forskerfellesskapet². Det følger av universitets- og høyskoleloven § 1-5 om faglig frihet og ansvar at forskning skal utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper³. Forskningsetikkloven har som formål å bidra til at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Med utgangspunkt i forskningsetikkloven er det opprettet rådgivende nasjonale forskningsetiske komiteer som skal dekke alle fagområder. De forskningsetiske komiteene har utarbeidet forskningsetiske retningslinjer som er en kodifisering av anerkjente verdier, normer og praksiser som skal ligge til grunn for all forskning⁴. Retningslinjene skal bidra til etisk refleksjon hos forskere og i forskersamfunnet. God vitenskapelig praksis forutsetter at forskningen gjennomføres på en etisk forsvarlig måte. Dette skal blant annet bidra til å sikre høy faglig kvalitet, bygge forskerfellesskapet, respekt for personers integritet og hensynta utsatte grupper, og ivareta dyr, natur og miljøet. Forskningsetikken skal også bidra til å bygge tillit til forskningen og forskere. Den omfatter alle deler av forskningsaktiviteten som planlegging, gjennomføring, publisering og formidling av forskningen. Videre handler forskningsetikk om relasjoner innad i forskerfellesskapet, men også overfor omgivelsene og samfunnet. Forskningsetikken kommer til uttrykk både gjennom normer og konkrete lovbestemmelser. Forskningsetikken favner likevel bredere enn lovbestemmelser og ligger til grunn for forskerfellesskapets faglige selvregulering.

Forskeres faglige frihet tilsier at de ikke kan instrueres om valg av metode og problemstilling for sin forskning. De har dermed også et selvstendig ansvar for at forskningen er etisk forsvarlig. Men det påhviler også forskningsinstitusjonene et ansvar for at forskningen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Det innebærer, ifølge forskningsetikkloven, at forskningsinstitusjonen skal sikre at kandidater og ansatte får nødvendig opplæring i anerkjente forskningsetiske normer og at alle som utfører eller deltar i forskningen er kjent med anerkjente forskningsetiske normer⁵.

Ulike faglige tradisjoner og variasjoner i forskningsetikkens innhold, samt det grunnleggende prinsippet om forskeres og forskerfellesskapets faglige frihet og ansvar må hensyntas i innretningen av opplæringstiltakene. Tiltakene må være tilpasset målgruppen og ha et format som er egnet for de problemstillinger som tiltaket adresserer.

Eksisterende opplæringstiltak

Ved Universitetet i Bergen inngår opplæring i forskningsetikk som en del av de obligatoriske opplæringsprogrammene som ph.d.-kandidater gjennomfører. Flere fakulteter har også forskningsetikk som tema på ulike arenaer som veiledersamlinger og på enkelte fakultet er forskningsetikk en del av obligatoriske veilederkurs. Kartlegginger som er gjennomført viser likevel at

---

¹ Forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi

² <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/>

³ <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15/§1-5>

⁴ <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer>

⁵ <https://lovdata.no/lov/2017-04-28-23/§5>

det er behov for en mer helhetlig og systematisk tilnærming til opplæring i forskningsetikk ved UiB. Dette er nødvendig dersom kravene som følger av forskningsetikkloven § 5 skal etterleves.

Målrettet og tilpasset opplæring - Roller, ansvar og oppgaver

Det følger av forskningsetikkloven at forskere har en selvstendig plikt til å sikre at all forskning er etisk forsvarlig⁶. Samtidig har forskningsinstitusjonen en plikt til å sikre at ansatte og kandidater får nødvendig opplæring og at alle som utfører og deltar i forskningen er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.

Det er et faglig ansvar at forskningen er etisk forsvarlig og rektor er øverste forskningsansvarlige ved UiB. Forskningsansvaret og de oppgaver som følger av dette ivaretas i den faglige linjen ved UiB og ansvar for oppgaver delegeres til dekaner og instituttledere og videre til forskergruppeledere og prosjektledere.

Universitetsledelsen må sikre at institusjonen har etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning, får tilstrekkelig opplæring. Hva som er tilstrekkelig opplæring avhenger blant annet av hva det forskes på, graden av lovregulering på feltet, risiko for mennesker og natur, og hvilke dilemmaer som forskningen reiser når hensyn står mot hverandre.

Forskningsetikken er en kodifisering av gjeldende normer i forskerfellesskapet og er sånn sett integrert i kulturen i forskerfellesskapet. Den enkelte forskers faglige frihet og selvstendige plikt til å sikre at forskningen er etisk forsvarlig må avspeiles i opplæringstiltakene. Mye av bevisstgjøringen rundt forskningsetiske dilemmaer påhviler det forskerfellesskapet selv og de enkelte fagmiljøene å ivareta.

Forskningen ved UiB involverer mange grupper av ansatte som har forskjellig ansvar og ulike oppgaver knyttet til forskningen. Faglig ledelse har et overordnet ansvar for at det er systemer som sikrer at forskningen foregår på en forsvarlig måte og i tråd med lovbestemmelser. De har også et særlig ansvar for å fremme en kultur som ivaretar forskningsetiske hensyn i all forskning. Prosjektledere har konkret ansvar for at eget forskningsprosjekt gjennomføres forsvarlig og i tråd med relevante forskningsetiske normer og retningslinjer. De har også et særskilt ansvar for medarbeidere som er tilknyttet prosjektet. Den variasjonen og mangfoldet som preger forskningen tilsier at kompetansebehovet vil variere og at opplæringen må være tilpasset, relevant og målrettet. Det systemet som skal legge til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning får tilstrekkelig opplæring må tilpasses ulike roller og ansvar, og de konkrete oppgavene ansatte har i forskningen ved UiB, samtidig som alle som jobber med forskning må ha nødvendig basiskunnskap om forskningsetikk. Noen normer og krav gjelder all forskning, mens andre er mer fagspesifikke. Krav til vitenskapelig redelighet og forpliktelser overfor forskerkolleger vil gjelde all forskning uavhengig av fagområde. Plagiering, fabrikkering og forfalskning skal ikke forekomme på noe fagområde.

Tiltakene må være tilpasset forskjellene på ulike fagområder. De konkrete forskningsetiske problemstillingene innenfor medisin er eksempelvis forskjellige fra de som forskere innenfor matematikk støter på. Forskningsetiske hensyn knyttet til personer vil være store innen medisin, psykologi, samfunnsfag og humaniora. Medisinsk forskning og helsefaglig forskning er underlagt lov om medisinsk og helsefaglig forskning, og er underlagt strengere reguleringer enn forskning som ikke omhandler mennesker. Tiltakene må være målrettet mot det ansvar som er tillagt ulike roller i organisasjonen.

---

⁶ Forskningsetikkloven [§ 4](#)

Kultur og kunnskap

Opplæring i forskningsetikk har som mål at personer som er involvert i forskning har nødvendig kompetanse. Den forskningsetiske kompetansen kan styrkes gjennom å styrke bevissthet, bygge kultur og holdninger, og å gi økt kunnskap om regelverk, retningslinjer, rutiner og systemer. Arbeid med forskningsetikk har både kulturelle og instrumentelle sider. Valg av opplæringsarena, verktøy og format må tilpasses innholdet. Tiltak for å styrke bevissthet og kultur for forskningsetikk bør ha en annen innretning enn tiltak som skal gi konkret kunnskap om juridiske krav, interne retningslinjer og systemer. Ansatte ved UiB har ulike roller, ansvar og oppgaver knyttet til forskningsetikk og redelighet. Instituttledere har f.eks. et mer overordnet ansvar for kulturbygging og gode systemer for oppfølging av forskningsetiske problemstillinger og etterlevelse av krav enn en stipendiat.

Opplæringstiltak

Det er allerede etablert en rekke ulike arenaer hvor faglige ledere, forskere og ansatte deltar. Forskningsetikk er en integrert del av forskningen og forskningsetikk bør derfor tematiseres på etablerte arenaer på lik linje med andre tema som er relevant for forskere og forskningsledere. Et prinsipp i systemet som skal sikre at alle som jobber med forskning får nødvendig opplæring er at de etablerte arenaene og møteplassene benyttes i så stor grad som mulig for å sette forskningsetikk på dagsorden, f.eks. i instituttlederprogrammet, opplæring av nye instituttledere eller i mottaksarbeidet for nyansatte forskere eller forskere med forskerutdanning utenfor Norge. Disse arenaene er velegnet for å øke bevisstheten om relevante forskningsetiske problemstillinger og hvilke ansvar ledere har. Det er også nødvendig å øke kunnskapen om konkrete regler, retningslinjer, rutiner og verktøy, og da er det behov for å etablere nye arenaer for opplæringstiltak, f.eks. e-læringskurs eller seminarer. Disse vil senke terskelen for deltakelse og kunne gjøre det enklere å nå ut til en større gruppe ansatte.

Kompetanseplanen må derfor sees på som et sett av ulike tiltak som sammen skal bidra til et system som tilrettelegger for at kandidater og ansatte får nødvendig opplæring og som bidrar til å sikre etterlevelse av gjeldende forskningsetiske prinsipper. Det er tre prinsipper som ligger til grunn for forslaget til kompetanseplan:

1. Flest mulig informasjons- og opplæringstiltak gjennomføres på eksisterende møtearenaer, opplæringsprogrammer og informasjonskanaler.

På den måten blir arbeid med forskningsetikk en integrert del av eksisterende møteplasser framfor at det opprettes nye. Det er arbeidsgruppens vurdering av dette vil være best egnet til å øke den forskningsetiske kompetansen og bevisstheten. Dette utelukker ikke at det i tillegg foreslås enkelte nye møteplasser og opplæringstiltak.

2. Kompetanseplanen bygges opp med utgangspunkt i målgrupper (roller) og deres kompetansebehov ift forskningsetikk.

Arbeidsgruppen har identifisert følgende målgrupper:

- Dekaner
- Instituttledere
- Forskningsgruppeledere
- Vitenskapelig ansatte
- Veiledere
- Yngre forskere (ESR)

- Administrative mellomledere
- Ansatte i forskningsadministrative støttefunksjoner

3. Kompetanseplanen bør skille mellom tiltak som vektlegger holdninger (bevissthet, kulturbygging, ledelse) og informasjons- og opplæringstiltak (kunnskap og ferdigheter)

Kunnskapstiltak kan dekkes gjennom kurs (fysiske og e-læring), mens kompetansetiltak knyttet til bevissthet, kulturbygging og ledelse må baseres på læring gjennom fagfellesskap – gjerne fasilitert av vitenskapelig ansatte fra forskningsmiljøer med kompetanse innen forskningsetikk.

UTKAST

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 09.11.2021
FU-sak: 53/22		Arkivsaknr.:

Rettighetsordning for åpen tilgjengeliggjøring av vitenskapelige publikasjoner

---

Bakgrunnsdokumenter

[UiBs politikk for åpen vitenskap](#)

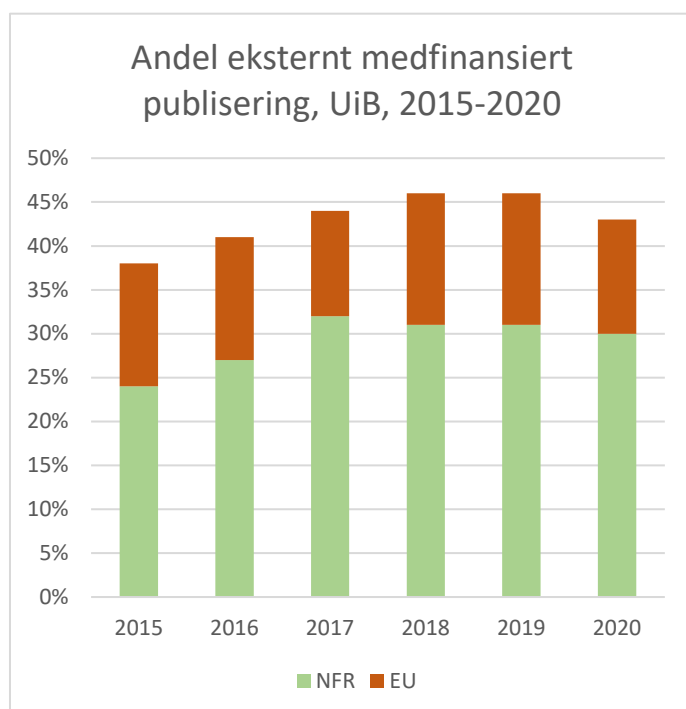
[Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler](#)

[UiBs krav om arkivering og åpen tilgang til vitenskapelige artikler](#)

Bakgrunn

Universitetet i Bergen har som mål at vitenskapelige publikasjoner skal være åpent tilgjengelige. I *Politikk for åpen vitenskap ved Universitetet i Bergen*, som ble vedtatt i 2020, slås det fast at vitenskapelige artikler skal gjøres åpent tilgjengelige enten i publiseringskanaler med åpen tilgang eller i åpne vitenarkiv og at artiklene skal lastes opp i Cristin for tilgjengeliggjøring. Regjeringen og finansører som NFR og Horizon Europe stiller krav til at vitenskapelige publikasjoner skal være åpent tilgjengelige. For forfatteren betyr det at vedkommende må beholde nødvendige rettigheter til å kunne gjøre en akseptert versjon umiddelbart åpent tilgjengelig i et vitenarkiv, under en åpen lisens. Krav om umiddelbar åpen tilgang kan komme i konflikt med forskernes rett til å selv velge hvor de vil publisere. I dette landskapet er det viktig for UiB å ivareta forskerne sine. Derfor foreslås en institusjonell rettighetsordning ved UiB. Saken blir lagt frem for UiBs styre i november 2022.

Situasjonen i dag er slik at ved publisering i abonnementstidsskrift, overdrar som en hovedregel

forfatteren opphavsretten til artikkelen til forlaget. Det vil da være forlaget som bestemmer hvordan materialet kan brukes, både det endelig publiserte manuskriptet, men også tidligere versjoner av det samme manuskriptet. Disse forholdene kan skape problemer når forskere skal tilgjengeliggjøre sine artikler med umiddelbar åpen tilgang, da forskeren er prisgitt forlagets tillatelse og retningslinjer for å gjøre dette.

Ved UiB er nesten halvparten av alle artikler eksternt medfinansiert fra NFR og EU, se diagram. For disse artiklene gjelder krav om umiddelbar åpen tilgang. Dette betyr at omfanget av saken er stort.

For UiB er det viktig å sikre at krav til åpen tilgang kan møtes med minst mulig administrasjon for den enkelte forskeren. I denne saken pekes det på muligheter for å styrke forskernes rettigheter på institusjonelt nivå, når de publiserer sine forskningsresultat, samt lette deres arbeidsbyrde knyttet til åpen publisering.

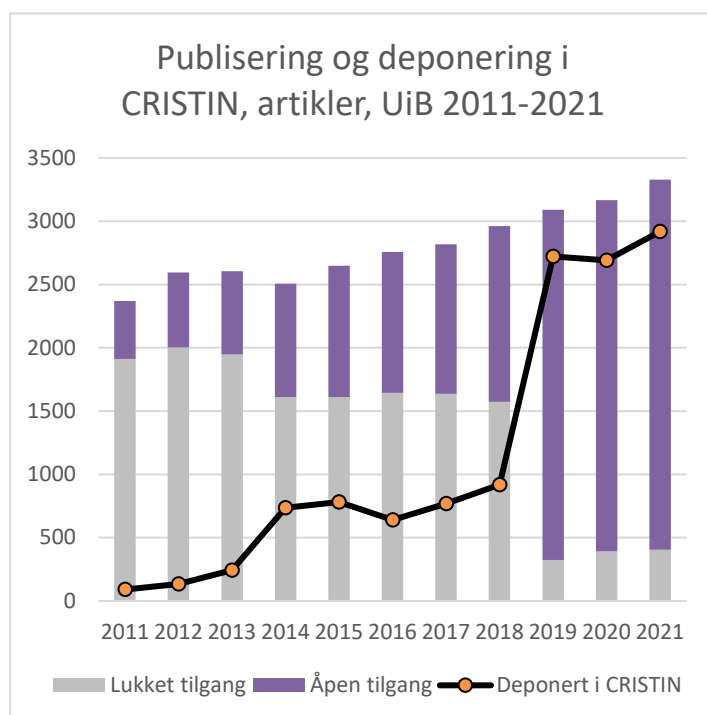
Alternative løsninger for umiddelbar åpen tilgang

For å sikre at forskere fritt kan velge hvilke tidsskrift de publiserer i, men samtidig står fritt til å gjøre forfatters aksepterte manuskript umiddelbart åpent tilgjengelig under en åpen lisens (CC BY) har NFR foreslått en rettighetsstrategi¹: Ved innsending av manuskript skal forsker legge ved en standardformulering som skal sikre at nødvendige rettigheter blir beholdt i henhold til finansiørens krav. Den enkelte forsker får dermed et individuelt ansvar for å forhandle sine rettigheter med forlaget. Dette kan oppleves som belastende.

Et alternativ til en slik individbasert tilnærming, er en *institusjonell* rettighetsordning. I USA har flere ledende universitet, blant andre Harvard og MIT, i mange år hatt institusjonelle rettighetsordninger² som innebærer at ansatte gir institusjonen en ikke-eksklusiv lisens til å håndheve opphavsretten til deres vitenskapelige artikler. At institusjonene her får ikke-eksklusive rettigheter betyr at de omtalte rettighetene deles med institusjonene, slik at både den ansatte og institusjonen innehar rettighetene. Ved at institusjonen holder slike ikke-eksklusive rettigheter til artikler forut for publisering, kan institusjonen senere gjøre artikler åpent tilgjengelige uavhengig av de begrensninger som måtte ligge i senere inngåtte avtaler mellom forfattere og forlag. Etter denne modellen får forskeren rettigheter til å bestemme hvordan deres artikler skal tilgjengeliggjøres, inkludert

muligheten til å ikke dele verket åpent. Forskere som av ulike grunner ikke kan eller ønsker å overføre disse rettighetene til institusjonen, kan altså be om fritak for enkeltartikler uten noen begrunnelse. Til forskjell fra NFRs tilnærming, innebærer slike institusjonelle rettighetsordninger at forskeren ikke blir stående alene med ansvaret om å sikre rettigheter til åpen tilgjengeliggjøring.

Den siste tiden har flere europeiske universitet innført institusjonelle rettighetsordninger. I Norge har UiT og NTNU innført institusjonelle rettighetsordninger i løpet av 2022, og UiO er i prosess med en slik ordning. Siden dette er helt i startgropen i Norge, er det lite erfaring å hente fra de andre norske institusjonene om

¹ CC BY er den minst restriktive av de åpne lisensene. Den sikrer opphavspersonen rett til å bli kreditert sine verk, men verkene kan ellers gjenbrukes og distribueres fritt av andre, jf.

<https://creativecommons.org/licenses/>.

² Se for eksempel henholdsvis <https://osc.hul.harvard.edu/policies/hls/> og <https://libraries.mit.edu/scholarly/mit-open-access/open-access-policy/>.

hvordan forlagene forholder seg til rettighetsordninger. På den andre siden har ingen av de utenlandske universitetene med institusjonelle rettighetsordninger havnet i juridiske tvister med forlag. Dette kan tyde på at det ikke er høy juridisk risiko forbundet med institusjonelle rettighetsordninger.

Praktiske forhold

UiB har siden 2019 stilt krav om at en fulltekstversjon av alle vitenskapelige artikler lastes opp i Cristin. Tallene fra Cristin-systemet viser at ca 90 % av alle artikkelpublikasjonene fra UiB lastes opp på denne måten, se diagram. Med en institusjonell rettighetsordning kan disse artiklene gjøres umiddelbart åpent tilgjengelige uten merarbeid for forskerne. For forskere som vil ha fritak fra rettighetsordningen vil et enkelt, nettbasert skjema måtte fylles ut, slik at artikkelen ikke gjøres åpen tilgjengelig i tråd med rettighetsordningen. Spørsmål om og innvilgelse av fritak vil håndteres av Universitetsbiblioteket.

Rettighetsordningen

Ved å innføre en institusjonell rettighetsordning ved UiB vil ansatte og studenters mulighet til å fritt velge hvilke kanaler de publiserer i og samtidig gjøre sine publikasjoner åpent tilgjengelige, bli styrket. Rettighetsordningen vil også bidra til at UiB kan etterleve finansørers krav om åpen tilgang uten å pålegge enkeltforskere å forhandle med forlagene. Det er likevel viktig at rettighetsordningen ikke går på bekostning av forfatternes rettigheter eller kommer i konflikt med den akademiske frihet til forskere og studenter. Dette sikres ved at det gis fritak for enkeltartikler i de tilfeller der ansatte eller studenter måtte be om det.

Følgende rettighetsordning foreslås, og legges frem for UiBs styre i november 2022:

- UiB har en ikke-eksklusiv rett til å gjøre alle vitenskapelige artikler forfattet av studenter og ansatte tilknyttet institusjonen tilgjengelige med en Creative Commons-lisens.
- Ansatte og studenter kan unnta enkeltartikler fra denne ordningen ved å be om fritak. Fritak trenger ikke begrunnes.
- UiB gjør de vitenskapelige artiklene åpent tilgjengelige i institusjonens åpne vitenarkiv. For artikler som er publisert åpent med en Creative Commons-lisens, vil den publiserte versjonen gjøres tilgjengelig med lisensen den er publisert under. For artikler som ikke er publisert åpent, vil forfatters aksepterte manuskript som standard gjøres tilgjengelig med en Creative Commons Navngivelse – CC BY-lisens.
- Rektor er juridisk ansvarlig for tolking av rettighetsordningen og for å løse tvister om dens tolkning og anvendelse.

Fritak skal kunne innvilges i to former. Den ene er fritak for åpen tilgjengeliggjøring overhodet. Den andre innebærer at artikkelen tilgjengeliggjøres åpent, men med en annen CC-lisens enn CC BY.

Rettighetsordningen omhandler åpen publisering og hører naturlig til i UiBs politikk for åpen vitenskap, kapittelet «Åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner og resultater av kunstnerisk arbeid»³.

UiB ved Universitetsbiblioteket tilbyr veiledning i spørsmål om publisering, opphavsrett og praktisering av rettighetsordningen.

---

³ <https://www.uib.no/foransatte/139288/politikk-%C3%A5pen-vitenskap-ved-universitetet-i-bergen#-pen-tilgang-til-vitenskapelige-publikasjoner-og-resultater-av-kunstnerisk-utviklingsarbeid-nbsp->

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 09.11.2021
FU-sak: 54/22		Arkivsaknr.:

Forskningsutvalgets rolle

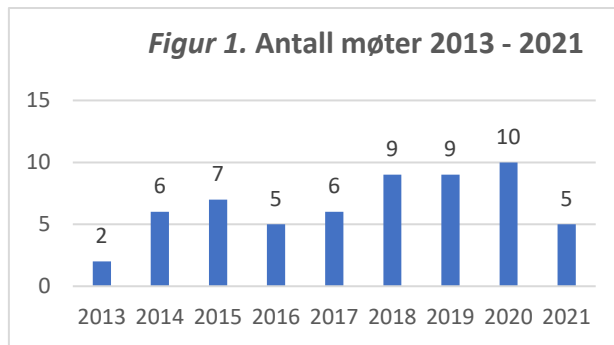
1 Innledning

Forskningsutvalgets formål er fastsatt i utvalgets reglement, vedtatt av Det akademiske kollegium i 25. april 1996, der det heter at «Universitetets forskningsutvalg skal være et rådgivende organ for Universitetsstyret i forskningspolitiske og forskningsstrategiske spørsmål». Utvalget skal gjennom sin virksomhet arbeide for å sikre best mulige vilkår for universitetsforskningen, og da særlig grunnforskningen som universitetet har et spesielt ansvar for. Utvalget har et spesielt ansvar for å gi Universitetsstyret råd i spørsmål knyttet til internasjonalisering.

På bakgrunn av tidligere behandling i Universitetsstyret og Forskningsutvalget, samt innspill fra prodekanene i januar 2018, ble det i Universitetsstyrets møte 15. februar 2018 (styresak 9/18) foreslått og vedtatt nytt mandat, sammensetning og arbeidsform for utvalget. Etter dette skal FU primært gi råd til universitetsledelsen, og ikke fatte vedtak. Styresaken peker på at utvalget samtidig skal være et forum for diskusjon og erfaringsutveksling med sikte på utvikling av beste praksis i de saker som er til behandling i utvalget, som f.eks. forskerutdanning, eksternfinansiering, tverrfaglighet, forskningsledelse, aktuelle forskningspolitiske spørsmål, publisering og internasjonalisering. Til endringen knytte det seg videre en forventning om at strategiske spørsmål ville få en større plass i utvalgets arbeid. Det nye mandatet omfattet også behovet for økt ekstern finansiering.

2 Møter og saker

Møtene i Forskningsutvalget er berammet med tilnærmet samme hyppighet og tidspunkt som møter i Universitetsstyret. Praksis har blitt endret, bl.a. på grunn av nye prosedyrer for forberedelse og saksbehandling av styresaker. Antall årlige møter har økt, og holdes nå månedlig, med unntak av feriemånedene april, juli og til dels august.

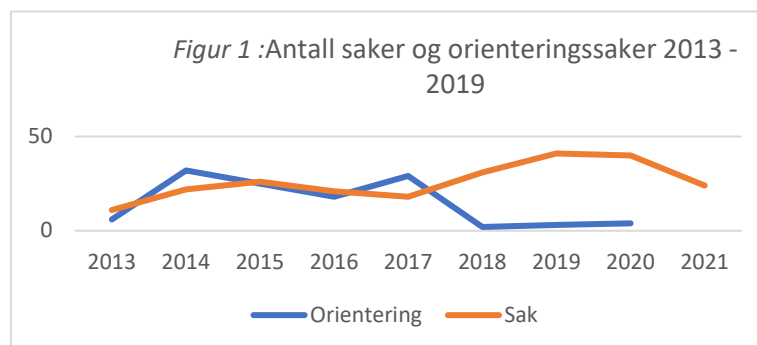

I perioden f.o.m. 7.09.2017 t.om. 23.06.21 ble avholdt 36 møter, en økning på 57% fra forrige periode (2013-2017) da det ble avholdt 22 møter. Totalt i perioden ble 167 saker og orienteringssaker lagt frem for utvalget.

Tabell 1: Antall møter og saker 2013 – 2021

	Møter	Saker	Orienteringer	Total
2013 - 2017	22	95	93	188
2017 - 2021	36	139	28	167

Antall saker har økt med 46% fra 2013 - 2017, mens antall orienteringssaker har falt med nærmere 70% fra 2013 til 2021, slik det kommer frem av figur 1 nedenfor.

Figur 1

Endringen skyldes utvalgets nye mandat som legger større vekt på rådgivende funksjoner. I tidligere perioder hadde orienteringer primærfunksjon som informasjon til utvalget, og ble lagt frem uten nærmere omtale eller oppfølging. Orienteringssaker blir nå gitt egne saksnummer og knyttet til en saksbehandler ved FIA. Sakene har blitt presentert for utvalget gjennom lysark eller saksforelegg, eller begge deler, og blitt en mer aktiv del av utvalgets saksportefølje. Informasjonssaker er ved et fåtall anledninger gitt under punktet eventuelt.

3 Hovedsaksområder.

Utvalget har to dominerende hovedsaksområder, forskning og forskerutdanning. Til sammen står disse for 75% av saksmengden, med 50% på forskning og rundt en fjerdel (27%) på forskerutdanning i periode 2017-21. Dette er på nivå også med fordelingen i perioden 2013-2017.

Tabell 2: Hovedsaksområder 2013-2021

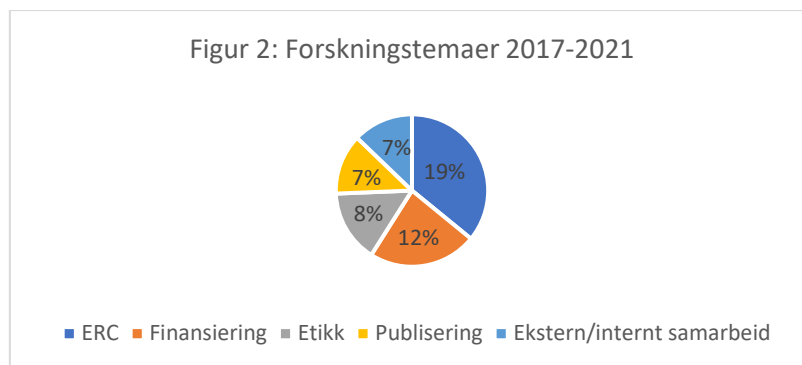
	Annet	Forsker- utdanning	Forskning	Infrastruktur	Internasjonal	Strategi	Åpen forskning
2013 - 2017	4 %	24 %	49 %	3 %	15 %	5 %	0 %
2017-2021	5 %	28 %	50 %	1 %	10 %	2 %	5 %

Internasjonalisering sto for 15% i forrige periode, men er nå noe lavere. Dette skyldes at de relevante handlingsplaner i all hovedsak ble ferdigstilt i forrige periode. Det samme gjelder strategisaker.

Åpen forskning kom først med som hovedsaksområde i periode 2017 til 2021. Kategorien Annet omfatter bl.a. konstituering av utvalget og oppsummering av utvalgets virksomhet.

3.1 Forskning

Figur 2 angir fordeling av de fem forskningstemaene som oftest har vært drøftet. I tråd med endring i utvalgets mandat, er det rettet fornyet oppmerksomhet mot ekstern finansiering. Utvalget har valgt å følge utviklingen i enkelte saker og saksområder nesten gjennom hele perioden, bl.a. søknadsarbeidet til ERC. ERC har vært et fast emne, bl.a. fordi fakultetene har vedtatt egne ambisjonstall for sin søknadsaktivitet til de ulike stipendkategoriene i dette kvalitetsprogrammet

Oppmerksomheten mot ERC korresponderer med tilsvarende oppmerksomhet mot EUs rammeprogram H2020, men er nå mer spisset. Forskningsutvalget har fungert som forum for oppfølging og meningsutveksling om satsingen på ERC.

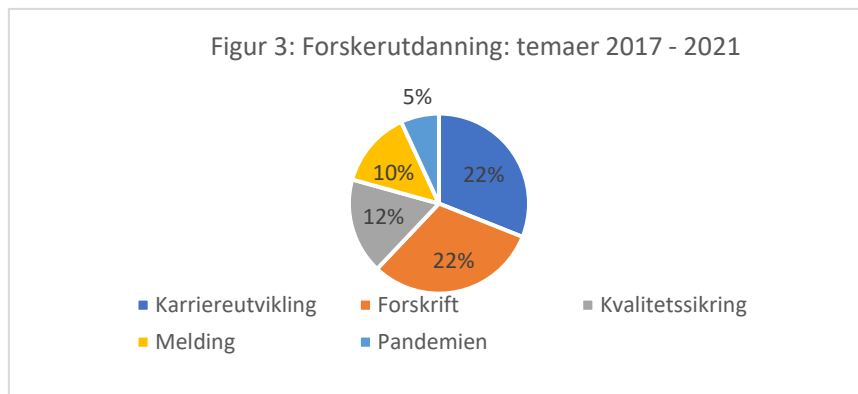
Temakategorien «finansiering» omfatter saker der utvalget har blitt informert om, og drøftet, resultater av nasjonale og internasjonale utlysninger. Utvalget har tidligere behandlet Prosjektetableringsstøtte (PES) og Posisjoneringsstøtte (POS), samt bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet og finansieringskilder utenom EU og NFR.

Etikk har fått en mer fremskutt posisjon i utvalgets arbeid i perioden. Utvalget har drøftet økt ansvar for å spre kompetanse om forskningsetikk, redelighet i ph.d.-utdanningen samt spørsmål om akademisk frihet. Revidert versjon av NESH sine forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora ble lagt frem for utvalget. Redelighetsutvalgets arbeid har blitt lagt frem for utvalget til orientering.

Eksternt/internt samarbeid dreier seg i all hovedsak om UiBs samarbeid med Norge, og det regionale samarbeidet i UH-nett Vest.

3.2 Forskerutdanning

Innenfor forskerutdanning er det kun karriereutvikling som også var blant de hyppigste temaene i forrige periode (2013-17). Endringene i temaprofilen skyldes i første rekke arbeidet med gradsforskriftene og kvalitetssikring, slik det kommer frem av figur 3 nedenfor.

Karriereutvikling står for over en femtedel (22%) av sakene innen forskerutdanning i perioden. Arbeidet med utvikling av ny forskrift for de fakultetsvise ph.d. programmene har samme omfang som karriereutvikling, og omfattet forslag til endring i forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) og forskriften for graden philosophiae doctor (ph.d.) i kunstnerisk utviklingsarbeid. UiB er det første universitet i Norge som har vedtatt forskrift for en doktorgrad i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Utvalget har i flere omganger behandlet ph.d. forskriftens adgang til mindre omarbeiding av avhandling. Mot slutten av perioden har utvalget behandlet og fremmet forslag til revisjon av forskriften for graden dr. philos.

Pandemien er behandlet både som orientering og drøftingssak.

4 Andre oppgaver

Forskningsutvalget hadde i periode 2017-2021 rollen som styringsgruppe for to utredninger. Den ene utredningen var knyttet til arbeidet med kvalitet i forskning og fikk ble tittelen «UiB fram». Den andre dreiet seg om utarbeidelse av «et tydelig regelverk for problemstillinger knyttet til kvalitetssikring, opphavsrett, personvern, deling og bruk av læringsressurser», også kalt åpne læringsressurser. Arbeidet med UiB Fram ble gitt en separat møtstruktur der styringsgruppens møter ikke har vært en del av utvalgets ordinære sakskart. Arbeidet med digitale læringsressurser har vært utført av en arbeidsgruppe som har avgitt rapport underveis og gitt utvalget anledning til å komme med innspill.

4.1 UiB Fram

UiB Fram ble etablert som eget i 2019 prosjekt og organisert med en arbeidsgruppe med vitenskapelig ansatte, og med Forskningsutvalget som styringsgruppe. Utvalget la ned en stor

arbeidsinnsats som styrket kvaliteten i prosessen og rapporten med anbefalinger til sentrale områder som bør løftes fram og videreutvikles ved UiB. Rapporten følges nå opp i universitetsorganisasjonen.

4.2 Digitale læringsressurser

En arbeidsgruppe fikk i oppdrag å definere «åpne læringsressurser», indentifisere problemstillinger knyttet til opphavsrett, personvern, universell utforming og kvalitetssikring.

5 Oppdatering.

Nedenfor gis en oppdatering som inkluderer utvalgets møter i hele 2021 og 2022 fra januar til og med oktober måned.

Tabell 1 FU: Andel hovedsaksområder 2020-22			
	2020	2021	2022
Forskerutdanning	18 %	36 %	38 %
Forskning	53 %	38 %	35 %
Internasjonalisering	9 %	4 %	10 %
Annet	7 %	16 %	8 %
Infrastruktur	0 %	0 %	6 %
Strategi	4 %	0 %	2 %
Åpen forskning	9 %	7 %	0 %
	100 %	100 %	100 %

Tabell 1 viser andelen av utvalgets hovedsaksområder i årene 2020-22. Andelen forskningssaker har sunket fra 53% i 2020 til 35% så langt i 2022. I samme periode har antall forskerutdanningsaker økt fra 18% til 38%. Internasjonaliseringsaker har fluktuert, men er 10% i 2022. Kategorien Annet omfatter saker som knytter seg i all hovedsak utvalgets egen konstituering, sammensetning, årshjul og møteplaner, og har et naturlig høyere relativ posisjon i 2021 i forbindelse med oppnevning og oppstart av nytt utvalg i ny valgperiode. Infrastruktur kom på utvalgets sakskart først i 2022. Det reflekterer at dette området i de foregående år ble behandlet i eget utvalg. Kategorien strategi er ikke særlig fremtredende, og sakene har dreiet seg om ny strategi for Forskningsrådet i 2020 og workshop om UiBs strategi i 2022. Åpen forskning har ikke vært sakskartet så langt i 2022, men er ført opp for møter senere i året, bl.a i utvalgets møte i november 2022..

Forsker og forskerutdanningsaker er de to dominerende hovedområder for utvalget. Dette viser seg også over tid, slik det fremgår av tabell 2 nedenfor.

Tabell 2 FU: Andel Forskning og forskerutdanningsaker 2015-2022										Snitt
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Forskerutdanning		24 %	36 %	32 %	36 %	22 %	18 %	36 %	38 %	29 %
Forskning		43 %	41 %	43 %	48 %	62 %	53 %	38 %	35 %	46 %

Forskningsaker hadde et toppår i 2019 med 62% av saksmassen, og med en fallende tendens de to siste årene. Det er likevel grunn til å tro at andelen vil øke og nærme seg normalnivået når hele 2022 teller med.

Forskerutdanning synes å nå ett toppår i 2022, men hadde også en fordobling av sin andel fra 2020 til 2021. Utvalgets arbeid med forskriftene, i flere omganger, er en viktig årsak, sammen med orienteringer og drøftinger om situasjonen i forskerutdanningen som følge av pandemien. Spørsmålet melder seg imidlertid om det til tross for pandemiens umiddelbare og til dels dramatiske konsekvenser for universitets forskning og utdanning, likevel kan være andre og mer grunnleggende endringstrekk preger utvalgets sakskart over tid. En nærmere analyse av temaene som har vært drøftet bl.a. SFF, H2020 og forskningspolitikk, vil bidra til å gi dypere innsikter i utvalgets arbeidsoppgaver og utvikling over tid.

6 Avslutning

Forskningsutvalget kunne feire sine første 25 år med rekordhøy aktivitet. For utvalgets medlemmer var studieåret 2020-2021 spesielt aktivt. Aktiviteten har holdt seg samme nivå gjennom 2022.

Saken legges med dette frem for utvalget til **drøfting**, med utgangspunkt i følgende spørsmål:

1. Forskningsutvalget bes om å drøfte hvilke typer saker og tema utvalget bør behandle.

Mandat, sammensetning og arbeidsform

Forskningsutvalget har en sentral rolle i realiseringen av UiBs strategi og skal være et rådgivende organ for universitetsledelsen.

Mandat

1. Forskningsutvalget har en sentral rolle i realiseringen av UiBs strategi og skal være et rådgivende organ for universitetsledelsen i forskningspolitiske og forskningsstrategiske spørsmål.
2. Utvalget skal rådgi universitetsledelsen i arbeidet med å sikre best mulige vilkår for universitetsforskningen, særlig den langsiktige, grunnleggende forskningen som universitetet har et spesielt ansvar for.
3. Utvalget skal gi universitetsledelsen råd som kan sikre økt ekstern finansiering av forskning, herunder forslag til og råd om hvordan de forskerrettede administrative støttetjenestene kan utvikles.
4. Utvalget skal gi universitetsledelsen råd også i saker knyttet til forskerutdanning, tverrfaglig samarbeid samt institusjonelt samarbeid og partnerskap, nasjonalt og internasjonalt.

Sammensetning

Utvalget skal ha følgende sammensetning:

Medlemmer for en valgperiode (4 år)

- prorektor (leder). Viserektor for tverrfaglig virksomhet er vara for prorektor.
- 7 pro-/visedekaner med ansvar for forskning, én fra hvert fakultet.
- forskningsansvarlig ved Universitetsmuseet i Bergen.

Andre

- 1 midlertidig ansatt i undervisnings- og forskerstilling. Representanten oppnevnes av rektor for ett studieår etter forslag fra fagorganisasjonene.
- 1 student. Representanten oppnevnes av rektor for ett studieår etter forslag fra Studentparlamentet.

Representanter for relevante områder innkalles ved behov.

Arbeidsform

- Utvalget skal i sitt arbeid legge til rette for diskusjon og erfaringsutveksling med sikte på å utvikle beste praksis i de saker som er til behandling i utvalget.
- Utvalgets medlemmer kan forslå saker til behandling. Dagsorden fastsettes av prorektor.
- Sekretariat er Forskningsadministrativ avdeling som koordinerer utvalget.

Vedtatt av Universitetsstyret 15. februar 2018

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 09.11.2022
FU-sak: 55/22		Arkivsaknr.:

ERC – kort status

Bakgrunn

UiB har ambisjoner om å utvikle flere og bedre søknader til alle kategorier av ERC. Forskningsutvalget er blitt presentert for flere saker om ERC, og har blant annet besluttet å videreføre ordningen med faglige mentorer (S14/22), og utarbeide fakultetsvise ambisjonsmål til alle kategorier av ERC for 2023-2027 (S21/22).

Denne saken gir en kortfattet status på innsendte og planlagte søknader i 2022 og 2023. Det endelige søknadstallet kan endre seg fram mot søknadsfrist.

ERC StG – søknadsfrist 13.01.22

ERC CoG – søknadsfrist 17.03.22.

ERC AdvG – søknadsfrist 28.04.22.

Antall søkere totalt, og søknader som er videre til runde to.

Søkere totalt:		MN	MED	SV	HF	PSYK	UM	JUS	SARS	Videre runde 2:	MN	HF	MED
StG	12	5	1	1	4	1				5	3*	2*	
CoG	17	9	3	1	3	1				6	4	1	1
AdvG	5	2	3							0			

*muntlig informasjon i møtet.

Søknadsfrister i 2022 – status pr nov-22:

ERC	MN	MED	SV	HF	PSYK	UM	JUS	SARS	Forventet kontrakt
StG – 25/10	4	1	4	3	1				23/12-23
SyG – 8/11		1		2		1			2/4-24

Søknadsfrister i 2023 – status pr nov-22:

ERC	MN	MED	SV	HF	PSYK	UM	JUS	SARS	Forventet kontrakt
CoG – 2/2-23	6	4	1				1	1	6/4-24
AdvG – 23/5-23	4	2	1			2			17/8-24
StG – okt 23	4		2	1		1			
SyG – nov 23									

Aktivitet høsten 2022:

Instituttledersamling 1. september

Universitetsledelsen inviterte alle instituttledere ved UiB til en halvdagssamling 1. september. Målet med samlingen var å rette fokus på situasjonen i Forskningsrådet, og hvordan UiB kan arbeide med å finne nye muligheter fremover. Et av temaene var ERC, og hvordan UiB sammen kan støtte og utvikle gode prosesser. Instituttlederne har en viktig rolle med å motivere nye søkere og legge til rette for gode søknadsprosesser. Samlingen følges opp med målrettet informasjon til instituttlederne om kurstilbud og søknadsstøtte.

Rådgiversamling 2. november

Forsknings- og innovasjonsavdelingen gjennomfører en to-timerssamling med forskningsrådegivere på institutt og fakultet. Tema er hvordan man kan arbeide og støtte ERC-søknader, med særlig fokus på ERC Consolidator Grant med frist i februar 2023.

Workshop for søkere til Consolidator Grant og Advanced Grant 8.-9. November

Workshopen er et samarbeid mellom Yellow Research og nøkkelpersoner ved UiB. Workshopen setter søkelys på hvordan man kan bygge en god søknadsprosess og skrive en sterk søknad. I tillegg gies det praktisk informasjon om hvordan man kan få hjelp av administrativt støtteapparat lokalt og sentralt, herunder budsjett.

Saken legges fram til informasjon i FU.

